

способов обучения, которые могут представлять технологическое и методическое ядро деловых игр. Обосновано, что проектирование и моделирование профессиональных ситуаций в процессе деловых игр в высшей школе дает возможность обеспечения позитивной атмосферы в студенческом коллективе для достижения общих профессиональных целей; осознание личностью ценности коллективно сделанных умозаключений; свободного выражения мнения. Предложено активизировать в высшей школе применение деловых игр дискуссионного характера, что способствует развитию критического мышления, умений формулировать, определять, обосновывать и осуществлять анализ обсуждаемых мыслей и идей, формированию исследовательских навыков, совершенствованию организационных навыков, формированию навыков рефлексивного слушания и адекватной интерпретации полученной информации.

Ключевые слова: деловая игра, проектирование, моделирование, методы обучения, высшая школа, профессиональная подготовка.

УДК 373.2.013.75

Барна Христина Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Стаття присвячена розкриттю сутності експерименту, як засобу організації науково-пізнавальної діяльності молодших дошкільників. Метою її є обґрунтування доцільності використання засобу експериментування в процесі пошукової діяльності молодших дошкільників. Потреба дитини в нових враженнях лежить в основі виникнення і розвитку невичерпної орієнтовно-дослідницької (пошукової) діяльності, спрямованої на пізнання навколишнього світу. Методика дослідження автором проводилась поетапно. Практична значущість полягає у розробці серії експериментів, які можуть бути впроваджені у практику роботи дошкільного закладу. Пошуково-дослідницька робота стимулює пізнавальну діяльність молодших дошкільників, розвиває творчі здібності, зміцнює здоров'я на основі підвищення загального рівня рухової активності.

Ключові слова: предметно-маніпулятивна діяльність, орієнтовно-дослідницька (пошукова) діяльність, експеримент, валеологічна обізнаність, методика, молодший дошкільний вік.

Потреба дитини в нових враженнях лежить в основі виникнення і розвитку невичерпної орієнтовно-дослідницької (пошукової) діяльності, спрямованої на пізнання навколишнього світу. Чим різноманітніше і інтенсивніше пошукова діяльність, тим більше нової інформації отримує дитина, тим швидше і повноцінніше вона розвивається.

Постановка проблеми. Згідно з діяльнісною парадигмою в освіті, розвиток особистих якостей та психічних процесів дошкільника відбувається паралельно з оволодінням практичними навичками, прийомами пошукової діяльності. Таким чином, в оновленому, реформованому дошкільному навчальному закладі, дитина повинна оволодіти знаннями та практичними навичками. Молодший дошкільний вік є найбільш чутливим для формування означених якостей, оскільки саме в цьому віці відбувається становлення мотиваційної, діяльнісної та когнітивної сфер особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема валеологічного виховання молодших дошкільників висвітлена сучасними педагогами в таких аспектах: організація валеологічного виховання дітей молодшого дошкільного віку (Г. Беленька, Н. Денисенко, Л. Лохвицька, М. Машовець), проблема формування цінностей здоров'я у молодших дошкільнят (О. Богініч, З. Плохій); становлення валеологічної культури дітей (В. Деркунська, Н. Поведенюк, Н. Тимофєєва); питання пізнання природи з позиції єдності екологічного та

валеологічного виховання (Г. Беленька, З. Плохій), проте проблема збереження активної позиції молодшого дошкільника в процесі валеологічного виховання висвітлена частково. Так, у дослідженнях Н. Лисенко, Л. Калужької розглянуто вплив цього методу на валеологічне виховання дітей, але про молодших дошкільників згадано лише побіжно. Теоретичні основи експериментування як методу висвітлені в роботах Г. Беленької, М. Под'якова, психологічні передумови експериментальної діяльності широко представлені в працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, Д. Ельконіна, З. Істоміної, О. Леонтьєва, Г. Люблінської, проте недостатньо уваги приділяється висвітленню педагогічних умов організації експериментування молодших дошкільників у процесі валеологічного виховання.

Метою статті є обґрунтування доцільності використання засобу експериментування в процесі пошукової діяльності молодших дошкільників. На підставі аналізу теоретичних джерел і педагогічного досвіду визначити сучасні тенденції валеологічного виховання молодших дошкільників; визначити критерії та показники валеологічної обізнаності дітей молодшого дошкільного віку; теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови експериментальної діяльності молодших дошкільників та розробити методику організації експериментування з дітьми молодшого дошкільного віку.

Результати дослідження. Експериментальне дослідження було проведено у три етапи:

констатувальний, формувальний та контрольний.

На констатувальному етапі, для дослідження рівня валеологічної обізнаності молодших дошкільників, було обґрунтовано критерії та показники:

1. Когнітивний критерій (уявлення про об'єкти живої та неживої природи, частини тіла, органи чуття, предмети особистої гігієни; мовленнєве визначення гігієнічних та загартовуючих процедур; уміння визначати стан погоди, стан власного здоров'я). За кожним критерієм, нами були розроблені діагностичні методики.

Методика № 1. Моделювання людини "Чого не вистачає?" Методика № 2 "Чудові картинки". Методика № 3 "Діагностична бесіда".

2. Діяльнісний критерій (цитування малих фольклорних жанрів валеологічного змісту; вміння самостійно реалізовувати на практиці культурно-гігієнічні навички; дбає про виконання оздоровчих режимних моментів, вміння одягатись згідно з погодним станом). Методика № 4 "Використання малих фольклорних жанрів". Методика № 5 "Педагогічні провокації". Методика № 6 "Дія з іграшкою"

3. Ціннісний критерій (бажання бути здоровим; усвідомлення цінності людського життя; розуміння значення природних факторів у житті людини) Методика № 7 "Опитувальник"

Результати констатувального етапу експерименту дали можливість виявити, що більшість обстежених дітей мають середній рівень знань про об'єкти живої та неживої природи, частини тіла людини та органи чуття, деякі можуть визначити стан погоди, цитують малі фольклорні жанри. Але діагностування валеологічної вихованості за діялісним та ціннісним критерієм дозволило зробити висновки про те, що діти не володіють практичними вміннями щодо збереження здоров'я, не усвідомлюють цінності здоров'я людини, значення природних факторів для збереження та зміцнення власного здоров'я.

На формувальному етапі експерименту програма експериментальної роботи була впроваджена в одній групі (експериментальній); у 1 контрольну групу – впроваджено іншу валеологічну програму, у 2 контрольну групу взагалі не впроваджено методик та програм валеологічного виховання.

Програма експериментування складалася з трьох етапів: підготовчого, порівняльного, узагальнюючого, - та була спрямована на створення сприятливих педагогічних умов для експериментальної діяльності у процесі валеологічного виховання молодших дошкільників, а саме: орієнтації на домінування експериментальної діяльності дітей молодшого дошкільного віку в різних режимних моментах, наданні пріоритету сенсорним діям під час обстеження предмета, обов'язковості словесного коментування обстежуваних дій, домінування самостійних дій дітей перед демонстраційними діями вихователя.

На підготовчому етапі було розроблено та проведено низку експериментів, які застосовувались

під час таких режимних моментів: прогулянка, оздоровчі заходи, загартування, господарсько-побутова праця, ігрова діяльність, прийом їжі. Експерименти були епізодичні, ілюстративні, короткотривалі, однократні, первинні. Сенсорні дії були спрямовані на обстеження форми, величини, визначення кольору, орієнтацію у просторі, розвиток баричних відчуттів. Ступінь самостійної діяльності був невисоким, оскільки експерименти супроводжувались показами, бесідами вихователя. Свою роботу вважали за необхідним розпочати з формування вміння бачити стан об'єкта, або одне явище без зв'язку з іншими об'єктами та явищами. Експериментальна діяльність була спрямована на збагачення уявлень про власний організм, діти знайомились з природними чинниками здоров'я. Також ми вважали, що для кращої реалізації методики слід створити систему експериментів, яка буде поступово ускладнюватися.

Зміст експериментів носив відповідну тематику. Загартування: «Яка вода», «Якого кольору вода»; оздоровчі заходи: дихальна гімнастика з експериментальною діяльністю «Подмухай на воду»; гімнастика для очей «Закрий та відкрий очі»; прийом їжі: бесіда перед обідом з експериментальною діяльністю «Які гарні страви», «Овочі та фрукти»; ігрова діяльність: ігри експериментального змісту: «Спробуй воду», «Чарівна скриня», «Як пахне вода», рухливі ігри «Плескаємо у долоні», «Що ти чуєш?» з експериментом; експерименти: «Повітряні кульки», «Доторкнись до промінців», «Подивись на сонечко», «Долоньки на піску», «Доторкнись до льоду»

Під час експериментів були вивчені забавлянки про сонечко, страви, водичку. Таким чином на першому етапі система експериментів та створені педагогічні умови її реалізації дозволили сформувати у дітей певні валеологічні знання.

На другому порівняльному етапі експериментальна діяльність дітей організувалась у тих самих режимних моментах і була спрямована на виконання якихось дій з об'єктом. Розвиток сенсорних дій був спрямований на орієнтацію у просторі, розвиток баричного відчуття, уміння визначати величину, форму, колір предметів. Пріоритетним напрямком другого етапу ми визначили перехід до самостійних дій дітей. Малюки вчилися порівнювати якості та стани одного предмета, набували практичних дій у збереженні здоров'я. Експерименти, як і на першому етапі, поступово ускладнювалися. Культурно-гігієнічні заходи: експерименти «Чиста – брудна вода», «Подряпана шкіра»; загартування: експеримент «Холодна – тепла вода»; ранковий прийом: експерименти «Який у мене настрій», «Я зростаю» (довготривалі); оздоровчі заходи: фітотерапія: експеримент «Трав'яні відвари», ароматерапія: експеримент «Пахне - не пахне»; праця у природі: експеримент «Садимо цибулю»; прийом їжі: експеримент «Робимо сік»; ігрова діяльність: експерименти «Що у склянці?», «Тоне – не тоне», «Роздивись картину», «Наші кістки», «Віє, віє вітерець»; прогулянка: експерименти «Сніг, сніжок», «Сухий та мокрий пісок», «Волога та суха земля»,

«Сонячні промінці», «Доторкнись до предметів», «Брудне повітря».

На другому етапі у молодших дошкільників сформувались певні навички здорового способу життя. Завдяки експериментуванню діти стали дуже відповідально ставитись до оздоровчих заходів, загартування, культурно-гігієнічних заходів. Значно покращилися мовленнєві показники дітей: словник збагатився іменниками, прикметниками, дієсловами, узагальнюючими словами, висловлюваннями про власне здоров'я, стан погоди, необхідності оздоровчих заходів.

На третьому узагальнюючому етапі розробленої методики використовувались такі режимні моменти: прогулянки, оздоровчі заходи, загартування, праця у природі, ігрова діяльність, прийом їжі, культурно-гігієнічні заходи. Експерименти несли систематичний, пошуковий довготривалий характер, продовжувався розвиток сенсорних дій. Під час виконання експериментальних завдань діти у більшості діяли самостійно. Експерименти поступово ускладнювались та максимально наблизились до дослідів. Ця серія експериментів уже спонукала до висновків та узагальнень.

Зміст експериментів на третьому етапі формульовального експерименту був наступний. Оздоровчі заходи: дихальна гімнастика, експеримент «Дихай – не дихай»; культурно-гігієнічні заходи: експеримент «Яким способом можливо очистити руки»; загартування: експеримент «Охолоджуємо воду»; господарсько-побутова праця: експеримент «Помиємо іграшки» (довготривалий); праця в природі: експерименти «Гілочка бузку», «Чудове насіння», «Бальзамін» (довготривалий); ігрова діяльність: рухлива

гра з експериментуванням «Підкинь м'яч однією рукою», розвивальна гра з експериментуванням «Якщо ти нічого не бачиш та не чуєш?»; прогулянка: експерименти «Сонечко та рослини», «Озерце для качечок», «Засмага» (довготривалий)

Формульовальний етап експерименту був спрямований на створення сприятливих педагогічних умов для експериментальної діяльності у процесі валеологічного виховання молодших дошкільників, а саме: орієнтації на домінування експериментальної діяльності дітей молодшого дошкільного віку в різних режимних моментах, наданні пріоритету сенсорним діям під час обстеження предмета, обов'язковості словесного коментування обстежуваних дій, домінування самостійних дій дітей перед демонстраційними діями вихователя.

Перевірка стану валеологічної обізнаності молодших дошкільників після формульовального етапу експерименту підтвердила, що рівень знань експериментальної групи значно покращився. Про це свідчать дані зрізу: у експериментальній групі показники низького рівня валеологічної обізнаності зменшилися з 68% до 20%, збільшилися показники середнього рівня від 32% до 60% та високого рівня від 0% до 20%. Тоді як результати першої контрольної групи свідчать про зниження низького рівня з 50% до 35%, підвищення середнього рівня від 39% до 45% та високого рівня від 11% до 20%; результатами другої контрольної групи показують зниження низького рівня з 41% до 30%, підвищення середнього рівня від 41% до 55%, але кількість дітей з високим рівнем не змінилась. Таким чином, ми спостерігали значне покращення результатів у експериментальній групі.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз результатів дослідження валеологічної обізнаності на констатувальному та на контрольному етапі

Групи	Констатувальний етап			Контрольний етап		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
1 контрольна	50%	39 %	11%	35%	45%	20%
2 контрольна	41%	41%	18%	30%	55%	18%
3 контрольна	68%	32 %	0%	20%	60%	20%

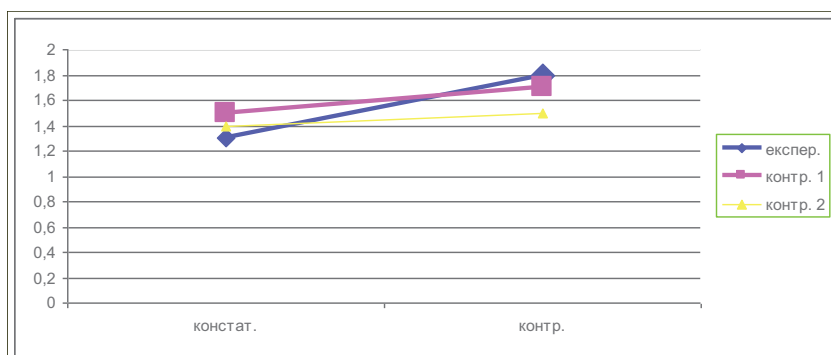

Рис. 1. Аналіз динаміки середніх показників валеологічної обізнаності молодших дошкільників

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі вивчення психолого-педагогічної літератури зроблено висновок про те, що процес валеологічного виховання молодших дошкільників повинен являти собою чітку систему розвитку валеологічних уявлень та вмій, які є основою для формування ціннісного відношення до здоров'я, ґрунтуватися на практичних та пошукових методах. Вікові психологічні новоутворення дитини молодшого дошкільного віку, а саме: перевага наочно-діяльнісного мислення, зародження елементів символічної функції мислення та внутрішнього плану дій, інтенсивний розвиток сенсорики, мовлення, домінування предметно-маніпулятивної діяльності, -

зумовлюють наступні педагогічні умови валеологічного виховання: 1) орієнтацію на домінування експериментальної діяльності молодших дошкільників у різних режимних моментах; 2) надання пріоритету сенсорним діям у процесі обстеження предметів, обов'язковості словесного коментування обстежуваних дій; 3) домінування самостійної діяльності молодших дошкільнят перед демонстраційними діями вихователя.

Потребує спеціального вивчення проблема методичної підготовки вихователів дошкільних закладів щодо реалізації означених педагогічних умов валеологічного виховання молодших дошкільників у навчально-вихованому процесі.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України, 23 листопада 2011 р. № 1392 // Веб сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_5-2736-12.
2. Беленька Г. Взаємозв'язок фізичного та інтелектуального розвитку дошкільника в процесі пізнання ним світу природи / Г. Беленька // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету : Педагогіка. – 2004. – № 4. – С. 55-58.
3. Беленька Г. Здоров'я дитини — від родини / Г. Беленька, О. Богініч, М. Машовець. – К. : СПД Богданова А. М., 2006. – 220 с.
4. Богініч О. Л. Природа і рух / О. Л. Богініч, Г. В. Беленька. – К. : Кобза, 2003. – 98 с.
5. Лисенко Н. В. Організація пошуково-дослідницької роботи в дитячому садку / Н. В. Лисенко. – К. : РУМК, 1990. – 111 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.
7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою / Н. Ф. Яришева. – К. : Вища школа, 1993. – 385 с.

Статья посвящена раскрытию сущности эксперимента, как средства организации научно-познавательной деятельности младших дошкольников. Целью ее является обоснование целесообразности использования средства экспериментирования в процессе поисковой деятельности младших дошкольников. Потребность ребенка в новых впечатлениях лежит в основе возникновения и развития неисчерпаемой ориентировочно-исследовательской (поисковой) деятельности, направленной на познание окружающего мира. Методика исследования автором проводилась поэтапно. Практическая значимость заключается в разработке серии экспериментов, которые могут быть внедрены в практику работы дошкольного учреждения. Поисково-исследовательская работа стимулирует познавательную деятельность младших дошкольников, развивает творческие способности, укрепляет здоровье на основе повышения общего уровня двигательной активности.

Ключевые слова: предметно-маніпулятивна діяльність, орієнтовочно-исследовательская (поисковая) діяльність, експеримент, валеологіческая осведомленность, методика, младший дошкольный возраст.

The article "Experimentation as a means of organizing activities of children in preschool educational institution" is devoted to the nature of the experiment, as a means of organization of scientific-cognitive activity of younger pre-schoolers. The purpose of this paper is to validate the expedience of the use of means of experimentation in the process of the research activity of younger pre-schoolers. The need for the child to new experience underlies the emergence and development of inexhaustible approximate research (search) activities aimed at cognition of the surrounding world. Methodology of the research was carried out in stages. In the first preparatory stage the children's attention was addressed to the object, were given instructions on how to perform the work. Developed and conducted a series of experiments during the regime of points: walks, recreational activities, training, household work, play activity, eating. Experiments were episodic, illustrative, short-term, single, primary. In the second stage, comparative experimental activity of children was organized in the same regime moments and was directed to perform any action with the object, the orientation in space, feeling the pressure development, the ability to determine the size, shape, color objects. The priority of the second phase was the transition to independent actions of children. They studied to compare the quality and condition of one object, acquired practical actions in maintaining health. Experiments have gradually become more complex. At the third summarizing phase the same regime point were used. Experiments carried systematic, long-term nature of the search, continued development of sensory activities. During the execution of experimental problems children mostly acted independently. Experiments have gradually become more complex and the most approached the experiments. This series of experiments has led to the conclusions and generalizations. Children in speech expressed impressions of

experimentation results younger preschoolers experimental group presumed above the control groups in all areas of analysis. Scientific novelty has been noticed in that organization experimentation positive impact on awareness of valeological of younger pre-schoolers practical significance which is to develop a series of experiments that can be implemented in practice at pre-school. Search and research work stimulates cognitive activity of younger preschool children, developing creativity, improves health by raising the general level of physical activity.

Key words: *object-manipulative activities, approximately research (search) activities, experiment, valeologo awareness, methodology, younger preschool age.*

UDC 371.26:372.882

Fóris-Ferenczi Rita

*Egyetemi docens, PhD, Babes-Bolyai Tudományegyetem,
Románia*

Á PEDAGÓGIAI PARADIGMA BEFOLYÁSOLÁSA AZ ÉRTEKELÉSRE

A pedagógiai paradigmák kialakulása kapcsolatban van az oktatási koncepció, az oktatás szervezés és értékelési folyamattal, a stratégiák és oktatási módszerek kiválasztásával. A publikációban utalunk a pedagógiai elméleti rendszerek szerepére a pedagógiai gyakorlatban, különös hangsúlyt fektetve az értékelésre. Az elméleti kérdéseket és elveket példákkal támasztjuk alá, amelyek felhasználhatók a szépirodalmi jártasság értékelése során.

Kulcsfogalmak: *pedagógiai paradigmák, pedagógiai értékelés, szépirodalom tanítása, oktatási tantárgy: «szépirodalom», minőségi (kvalitatív) értékelés.*

Általános megfogalmazása a problémának ... A pedagógiai paradigmák ismerete nemcsak az elméleti vizsgálódás számára alapkövetelmény, hanem a mindennapi pedagógiai gyakorlatban is lényeges funkcióval bír. Noha a gyakorló pedagógusok ódzkodnak az elméleti megközelítésektől, és inkább az oktatási folyamatban közvetlenül alkalmazható eljárások, módszerek és eszközök iránt érdeklődnek, be kell látnunk, hogy a nézetrendszerek ismerete és az elméletben való jártasság, otthonosság az oktatási gyakorlatban sem nélkülözhető.

Ennek alátámasztása több nézőpontból is lehetséges, témánk szempontjából viszont a paradigmák természetéből származó belső koherencia-igényt és a pedagógusok explicit vagy implicit elméletrendszerének meghatározó jellegét emeljük ki.

A paradigmákat nem csak az elméletalkotás jellemzi, hanem koherens rendszerként tételeződnek: az elmélet letisztulásával és az alapelvek pontosításával a nézethez igazodó módszerek is megteremtődnek. Érvényesülésük a pedagógiai gyakorlatban azzal jár, hogy valamely elméletrendszer kontextusában, abba szervesen illeszkedve alkalmazhatóak a szemlélethez igazodó tanulási módszerek, tanulás-szervezési, értékelési stratégiák és eljárások. Tehát egy paradigma érvényesülése a pedagógiai gyakorlat minden szegmensét meghatározza, átértékeli, újraindítja.

Ugyanakkor számolnunk kell azzal is, hogy a pedagógusi munka egészére kihat a pedagógus explicit vagy implicit elméletrendszer. Explicit abban az esetben, amikor a pedagógus elkötelezi magát valamely paradigma mellett, s ezt a gyakorlatban is következetesen érvényesíti. Előfordulhatnak eklektikusnak nevezhető eljárások is. Például a pedagógus az aktuális pedagógiai helyzetre reflektálva úgy dönt, hogy más elméletrendszerbe illeszkedő eljárásokat is bevon úgy, hogy az nem sérti vagy nem írja fölüli az oktatási folyamatot következetesen

meghatározó paradigmát. Például a folyamat adott pontján az irodalomtanár – még akkor is, ha a befogadásközpontú irodalomoktatás és az ezzel rokonítható konstruktív pedagógia híve – az irodalmi ismeretek fogalmi szintű rögzülését és alkalmazását ellenőrzi, amely önmagában – a fent említett kontextuson kívül – az ismeretközpontú nézet egyik sajátos eljárása. Hasonló megoldásnak minősíthető az is, amikor a pedagógus több paradigmában otthonos, de az oktatási folyamathoz, a tanulócsoporthoz igazodva tudatosan váltogatja azokat úgy, hogy döntéseiről a tanulókat is tájékoztatja: például a konstruktív pedagógia azt az értékelést tekintve az önértékelési eljárásoknak kedvez, de a pedagógus – más értékelési funkciók érdekében – diagnosztizáló méréseket is végez. A gyakorlat megközelítése szempontjából tehát – annak ellenére, hogy a különböző paradigmák a kutatás és elméletalkotás szempontjából általában koherensebb és zártabb rendszereket alkotnak, – megvalósítható a paradigmák tudatos átjárása is. Ezek az eklektikus megközelítések viszont csak abban az esetben fogadhatóak el, ha a pedagógus az oktatási folyamatra és annak igényeire folyamatosan reflektál, s ennek alapján tudatosan dönt.

A reflektálás és a tudatos döntés a paradigmákban való jártasság pedagógiai gyakorlat felőli nélkülözhetetlenségének másik vetületére világít rá. A fentiekben jelzett eljárások – még akkor is, ha eklektikusnak minősülnek –, explicit és tudatosított döntési folyamatok eredménye. Az „elméletek” viszont implicit módon is érvényesülnek, ha a pedagógus nem tudatosítja saját nézetrendszerét. Mindennapi gyakorlatában akaratlanul és rejtetten érvényesül valamilyen szemléletrendszer. Hisz az oktatási folyamat megtervezése, a tanulás-szervezési eljárások, az alkalmazott stratégiák, a tanulási és értékelési eljárások, módszerek, sőt a tanórán feltett kérdések és tanulói feladatok is árulkodnak arról, hogy a pedagógus milyen elméleti pozíciót képvisel. A gyakorlat – e szempontbeli – kuszasága,